

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 14ης Νοεμβρίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή – Ιθαγένεια της Ένωσης – Άρθρο 21 ΣΛΕΕ – Οδηγία 2004/38/ΕΚ – Δικαιούχοι – Διπλή ιθαγένεια – Πολίτης της Ένωσης που απέκτησε την ιθαγένεια του κράτους μέλους υποδοχής, διατηρώντας παράλληλα την αρχική του ιθαγένεια – Δικαίωμα διαμονής, εντός αυτού του κράτους μέλους, υπηκόου τρίτου κράτους, μέλους της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης»

Στην υπόθεση C-165/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) [ανώτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα αστικών, εμπορικών και διοικητικών διαφορών (διοικητικές διαφορές), Ηνωμένο Βασίλειο] με απόφαση της 8ης Μαρτίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Μαρτίου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Toufik Lounes

κατά

Secretary of State for the Home Department,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, A. Tizzano (εισηγητή), Αντιπρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, M. Pešič, J. L. da Cruz Vilaça, J. Malenovský, E. Levits, C.G. Fernlund και C. Vajda, προέδρους τμήματος, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, S. Rodin, F. Biltgen, K. Jürimäe και K. Λυκούργο, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: I. Illéssy, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Μαΐου 2017,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο T. Lounes, εκπροσωπούμενος από τον P. Saini, barrister, καθώς και από την R. Matharu, solicitor,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον M. Holt καθώς και από τις C. Crane και C. Brodie, επικουρούμενους από τον D. Blundell, barrister,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη V. Ester Casas,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την E. Montaguti και τον M. Wilderspin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2017,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2004/38/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77, και διορθωτικά ΕΕ 2004, L 229, σ. 35, και ΕΕ 2007, L 204, σ. 28).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Toufik Lounes και του Secretary of State for the Home Department (Υπουργού Εσωτερικών, Ηνωμένο Βασίλειο) με αντικείμενο την άρνηση χορηγήσεως στον ενδιαφερόμενο άδειας διαμονής.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 5 και 18 της οδηγίας 2004/38 έχουν ως εξής:
  - «(5) Το δικαίωμα όλων των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, προκειμένου να ασκείται υπό αντικειμενικές συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρέπειας, θα πρέπει να παρέχεται και στα μέλη της οικογένειάς τους, ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς τους. [...]
  - [...]
  - (18) Το δικαίωμα μόνιμης διαμονής, άπαξ αποκτηθεί, δεν θα πρέπει να υπόκειται σε όρους, προκειμένου να αποτελεί ένα πραγματικό μέσο ενσωμάτωσης στην κοινωνία του κράτους μέλους υποδοχής στο οποίο διαμένει ο πολίτης της Ένωσης.»
- 4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:
  - «Η παρούσα οδηγία καθορίζει:
  - α) τους όρους που διέπουν την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην επικράτεια των κρατών μελών από τους πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους·
  - β) το δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην επικράτεια των κρατών μελών των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών του·

[...]».

5 Κατά το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

1) “πολίτης της Ένωσης”: κάθε πρόσωπο το οποίο έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους·

2) “Μέλος της οικογένειας”:

α) ο/η σύζυγος·

[...]

3) “κράτος μέλος υποδοχής”: το κράτος μέλος στο οποίο μεταβαίνει ο πολίτης της Ένωσης προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής.»

6 Το άρθρο 3 της οδηγίας 2004/38, με τίτλο «Δικαιούχοι», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης οι οποίοι μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοοι καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2, σημείο 2, που τους συνοδεύουν ή πηγαίνουν να τους συναντήσουν.»

7 Το άρθρο 6 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Δικαίωμα διαμονής έως τρεις μήνες», ορίζει τα εξής:

«1. Οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα έως τρεις μήνες χωρίς κανένα όρο ή διατύπωση πέραν της απαίτησης κατοχής ισχύοντος δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου.

2. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 εφαρμόζονται και στα μέλη της οικογένειας που είναι κάτοχοι ισχύοντος διαβατηρίου, δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν τον πολίτη της Ένωσης.»

8 Το άρθρο 7 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Δικαίωμα διαμονής άνω των τριών μηνών», ορίζει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον:

α) είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί στο κράτος μέλος υποδοχής, ή

β) διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη των οικογενειών τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια της περιόδου παραμονής τους το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής, καθώς και πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενοείας στο κράτος μέλος υποδοχής, ή

γ)

– έχουν εγγραφεί σε ιδιωτικό ή δημόσιο ίδρυμα, εγκεκριμένο ή χρηματοδοτούμενο από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της νομοθεσίας ή της διοικητικής πρακτικής του, για να παρακολουθήσουν κατά κύριο λόγο σπουδές, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης, και

- διαθέτουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθένειας στο κράτος μέλος υποδοχής και βεβαιώνουν την αρμόδια εθνική αρχή, με δήλωση ή με ισοδύναμο μέσο της επιλογής τους, ότι διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη της οικογένειάς τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής κατά τη διάρκεια της παραμονής τους, ή

[...]

2. Το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 εκτείνεται στα μέλη της οικογένειας τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, όταν συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν, στο κράτος μέλος υποδοχής, τον πολίτη της Ένωσης και εφόσον ο εν λόγω πολίτης πληροί τους όρους που αναφέρονται στην παράγραφο 1, στοιχεία α', β' ή γ'.»

- 9 Το άρθρο 16 της ίδιας οδηγίας το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο IV της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Δικαίωμα μόνιμης διαμονής», έχει ως εξής:

«1. Οι πολίτες της Ένωσης οι οποίοι έχουν διαμείνει νομίμως για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών στο κράτος μέλος υποδοχής έχουν δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην επικράτειά του. Το δικαίωμα αυτό δεν υπόκειται στους όρους που προβλέπονται στο κεφάλαιο III.

2. Η παράγραφος 1 εφαρμόζεται και στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και τα οποία έχουν διαμείνει νομίμως με τον πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος υποδοχής για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών.

[...]

4. Αφ' ης στιγμής αποκτηθεί, απώλεια του δικαιώματος μόνιμης διαμονής επέρχεται μόνο σε περίπτωση απουσίας από το κράτος μέλος υποδοχής για χρονικό διάστημα που υπερβαίνει τα δύο συναπτά έτη.»

Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

- 10 Η οδηγία 2004/38 μεταφέρθηκε στο δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου με την πράξη Immigration (European Economic Area) Regulations 2006 [κανονιστική απόφαση του 2006 περί μεταναστεύσεως (Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος), στο εξής: κανονιστική απόφαση του 2006]. Η κανονιστική αυτή απόφαση χρησιμοποιεί τον όρο «υπήκοος του [Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)]» αντί του όρου «πολίτης της Ένωσης».
- 11 Το αρχικό κείμενο του άρθρου 2 της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως όριζε τον «υπήκοο του ΕΟΧ» ως «κάθε υπήκοο κράτους του ΕΟΧ», με τη διευκρίνιση ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν λογίζεται ως «κράτος του ΕΟΧ».
- 12 Κατόπιν δύο διαδοχικών τροποποιήσεων της ως άνω κανονιστικής αποφάσεως με την πράξη Immigration (European Economic Area) (Amendment) Regulations 2012 (2012/1547) [τροποποιητική κανονιστική απόφαση περί μεταναστεύσεως (Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος) του 2012 (2012/1547), στο εξής: κανονιστική απόφαση 2012/1547] και στη συνέχεια με την πράξη Immigration (European Economic Area) (Amendment) (n° 2) Regulations (2012/2560) [δεύτερη τροποποιητική κανονιστική απόφαση περί μεταναστεύσεως (Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος) του 2012 (2012/2560), στο εξής: κανονιστική απόφαση 2012/2560], το άρθρο αυτό ορίζει:

«Νοείται ως: “υπήκοος του ΕΟΧ” κάθε υπήκοος κράτους του ΕΟΧ που δεν είναι και Βρετανός πολίτης.»

- 13 Τα άρθρα 6, 7, 14 και 15 της κανονιστικής αποφάσεως του 2006 μεταφέρουν, στο δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου, τα άρθρα 2, 7 και 16 της οδηγίας 2004/38.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 14 Τον Σεπτέμβριο του 1996, η P. N. García Ormazabal, Ισπανίδα υπήκοος, μετέβη για σπουδές στο Ηνωμένο Βασίλειο. Έκτοτε διαμένει εκεί και, από τον Σεπτέμβριο του 2004, εργάζεται εκεί με πλήρες ωράριο.
- 15 Στις 12 Αυγούστου 2009 απέκτησε τη βρετανική ιθαγένεια με πολιτογράφηση και έλαβε βρετανικό διαβατήριο, διατηρώντας παράλληλα την ισπανική της ιθαγένεια.
- 16 Το έτος 2013 συνήψε σχέση με τον T. Lounes, Αλγερινό υπήκοο, ο οποίος εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο στις 20 Ιανουαρίου 2010 με τουριστική θεώρηση εισόδου, διάρκειας έξι μηνών, και παρέμεινε στο εν λόγω κράτος μέλος παρανόμως πέραν αυτού του χρονικού διαστήματος. Η P. N. García Ormazabal και ο T. Lounes συνήψαν θρησκευτικό γάμο την 1η Ιανουαρίου 2014 και, στη συνέχεια, πολιτικό γάμο στο Λονδίνο (Ηνωμένο Βασίλειο) στις 16 Μαΐου 2014. Έκτοτε κατοικούν στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 17 Στις 15 Απριλίου 2014, ο T. Lounes, ως μέλος της οικογένειας υπηκόου του ΕΟΧ, ζήτησε από τον Υπουργό Εσωτερικών να του χορηγηθεί άδεια διαμονής, δυνάμει της κανονιστικής αποφάσεως του 2006.
- 18 Στις 14 Μαΐου 2014 του κοινοποιήθηκε ειδοποίηση προς πρόσωπο το οποίο πρόκειται να απομακρυνθεί, συνοδευόμενη από απόφαση περί απομακρύνσεως του από το Ηνωμένο Βασίλειο, διότι είχε υπερβεί την επιτρεπόμενη διάρκεια διαμονής στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, κατά παράβαση των ρυθμίσεων περί μεταναστεύσεως.
- 19 Με έγγραφο της 22ας Μαΐου 2014, ο Υπουργός Εσωτερικών γνωστοποίησε στον T. Lounes την απόφασή του να απορρίψει το αίτημα χορηγήσεως άδειας διαμονής, καθώς και τους λόγους απορρίψεως του αιτήματος αυτού. Το ως άνω έγγραφο ανέφερε, κατ' ουσίαν, ότι, κατόπιν τροποποίησης του άρθρου 2 της κανονιστικής αποφάσεως του 2006 με τις κανονιστικές αποφάσεις 2012/1547 και 2012/2560, η P. N. García Ormazabal δεν λογιζόταν πλέον ως «υπήκοος του ΕΟΧ», κατά την έννοια της ως άνω πρώτης κανονιστικής αποφάσεως, διότι είχε αποκτήσει στις 12 Αυγούστου 2009 τη βρετανική ιθαγένεια, μολονότι διατηρούσε παράλληλα και την ισπανική της ιθαγένεια. Δεν είχε, συνεπώς, πλέον τα δικαιώματα που παρέχουν η εν λόγω κανονιστική απόφαση και η οδηγία 2004/38 εντός του Ηνωμένου Βασιλείου. Επομένως, ο T. Lounes δεν μπορούσε να λάβει άδεια διαμονής ως μέλος της οικογένειας υπηκόου του ΕΟΧ δυνάμει της συγκεκριμένης κανονιστικής αποφάσεως.
- 20 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, πριν από την τροποποίηση αυτή, οι Βρετανοί πολίτες που είχαν και την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους του ΕΟΧ, όπως η P. N. García Ormazabal, λογίζονταν, αντιθέτως προς όσους δεν είχαν διπλή ιθαγένεια, ως υπήκοοι του ΕΟΧ κατά την έννοια του άρθρου 2 της κανονιστικής αποφάσεως του 2006 και μπορούσαν, συνεπώς, να επικαλεστούν τα δικαιώματα που τους παρείχε η εν λόγω απόφαση. Εντούτοις, μετά την εν λόγω τροποποίηση δεν λογίζονταν πλέον ως πολίτες του ΕΟΧ και δεν είχαν εφεξής τα δικαιώματα αυτά, με αποτέλεσμα τα μέλη της οικογένειάς τους που ήταν υπήκοοι τρίτου κράτους να μη μπορούν πλέον να επικαλεστούν δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο βάσει της ιδιότητας αυτής.
- 21 Ο T. Lounes άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου προσφυγή κατά της αποφάσεως της 22ας Μαΐου 2014 που μνημονεύεται στη σκέψη 19 της παρούσας αποφάσεως.

- 22 Το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες σχετικά με το κατά πόσον η απόφαση αυτή και το άρθρο 2 της κανονιστικής αποφάσεως του 2006, όπως τροποποιήθηκε με τις κανονιστικές αποφάσεις 2012/1547 και 2012/2560, συνάδουν προς το άρθρο 21 ΣΛΕΕ και την οδηγία 2004/38.
- 23 Συναφώς, επισημαίνει ότι, κατά την επεξηγηματική σημείωση που αφορά την κανονιστική απόφαση 2012/1547 και κατά την αιτιολογική έκθεση της αποφάσεως αυτής και της κανονιστικής αποφάσεως 2012/2560, η τροποποίηση του εν λόγω άρθρου 2 επήλθε μετά την έκδοση της αποφάσεως της 5ης Μαΐου 2011, *McCarthy* (C-434/09, EU:C:2011:277), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία αυτή δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην περίπτωση πολίτη της Ένωσης ο οποίος ουδέποτε έκανε χρήση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, διέμενε πάντοτε εντός του κράτους μέλους του οποίου έχει την ιθαγένεια και έχει, επιπλέον, την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους.
- 24 Ωστόσο, εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι, πριν αποκτήσει τη βρετανική ιθαγένεια, η P. N. García Ormazabal είχε ασκήσει το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας και είχε αποκτήσει δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο ως Ισπανίδα υπήκοος δυνάμει της εν λόγω οδηγίας.
- 25 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, κατ' ουσίαν, αν, όπως υποστηρίζει ο Υπουργός Εσωτερικών, η P. N. García Ormazabal απώλεσε, από την ημερομηνία πολιτογραφήσεώς της στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα δικαιώματα που της παρέχει η οδηγία 2004/38 εντός αυτού του κράτους μέλους ή αν, όπως υποστηρίζει ο T. Lounes, μολονότι η P. N. García Ormazabal απέκτησε τη βρετανική ιθαγένεια, εξακολουθεί να είναι «δικαιούχος» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής και μπορεί πάντα να επικαλείται στο συγκεκριμένο κράτος μέλος τα δικαιώματα που της διασφαλίζει η εν λόγω οδηγία, δεδομένου ότι διατήρησε την ισπανική ιθαγένειά της. Συγκεκριμένα, στην πρώτη περίπτωση ο T. Lounes δεν θα έχει δευτερογενές δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο ως μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, δυνάμει της ως άνω οδηγίας, ενώ στη δεύτερη περίπτωση θα είναι δυνατό να του αναγνωρισθεί το δικαίωμα αυτό.
- 26 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, επίσης, εάν η απάντηση στο ερώτημα αυτό διαφέρει αναλόγως του αν η P. N. García Ormazabal είχε αποκτήσει δικαίωμα μόνιμης διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο, δυνάμει του άρθρου 16 της οδηγίας 2004/38, πριν λάβει τη βρετανική ιθαγένεια ή αν, κατά το συγκεκριμένο χρονικό σημείο, διέθετε μόνο δικαίωμα διαμονής άνω των τριών μηνών δυνάμει του άρθρου 7 της οδηγίας αυτής. Επισημαίνει δε ότι το είδος του δικαιώματος διαμονής που είχε η P. N. García Ormazabal πριν από την πολιτογράφησή της αποτελεί επίμαχο ζήτημα μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης, το οποίο παραμένει υπό εξέταση.
- 27 Υπό τις συνθήκες αυτές, το High Court of justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) [ανώτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα αστικών, εμπορικών και διοικητικών διαφορών (διοικητικές διαφορές), Ηνωμένο Βασίλειο] αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Όταν Ισπανίδα υπήκοος και πολίτης της Ένωσης:

- μεταβαίνει στο Ηνωμένο Βασίλειο, ασκώντας το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας βάσει της οδηγίας [2004/38] και
- διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο, ασκώντας το δικαίωμα που της παρέχει το άρθρο 7 ή το άρθρο 16 της οδηγίας [2004/38] και
- στη συνέχεια αποκτά τη βρετανική ιθαγένεια, την οποία έχει επιπλέον της ισπανικής ιθαγένειάς της, ως πολίτης με διπλή ιθαγένεια και
- αρκετά χρόνια μετά την απόκτηση της βρετανικής ιθαγένειας, συνάπτει γάμο με υπήκοο τρίτης χώρας με τον οποίο διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο,

είναι αυτή και ο σύζυγός της δικαιούχοι κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας [2004/38], σημειούμενου ότι η ίδια διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο και έχει συγχρόνως την ισπανική και τη βρετανική ιθαγένεια;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 28 Καταρχάς πρέπει να επισημανθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μολονότι τυπικά το αιτούν δικαστήριο περιόρισε το ερώτημά του στην ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που μπορεί να του είναι χρήσιμα για την εκδίκαση της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, ανεξαρτήτως του αν το αιτούν δικαστήριο έχει κάνει σχετική μνεία κατά τη διατύπωση του ερωτήματός του (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 5ης Μαΐου 2011, McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 29 Εν προκειμένω, από τα στοιχεία που περιέχονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι οι αμφιβολίες που έχει εκφράσει το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν αφορούν μόνον την οδηγία 2004/38, αλλά και το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.
- 30 Πρέπει, συνεπώς, να γίνει δεκτό ότι, με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν η οδηγία 2004/38 και το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι, σε περίπτωση κατά την οποία ένας πολίτης της Ένωσης έκανε χρήση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, μεταβαίνοντας και διαμένοντας σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο του οποίου είναι υπήκοος, δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, ή του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, και στη συνέχεια απέκτησε την ιθαγένεια αυτού του κράτους μέλους, διατηρώντας παράλληλα την αρχική του ιθαγένεια, ενώ μετά από κάποια χρόνια συνάπτει γάμο με υπήκοο τρίτου κράτους, με τον οποίο εξακολουθεί να διαμένει εντός του εν λόγω κράτους μέλους, ο υπήκοος αυτός έχει δικαίωμα διαμονής στο συγκεκριμένο κράτος μέλος βάσει των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας ή του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

Επί της ερμηνείας της οδηγίας 2004/38

- 31 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η οδηγία 2004/38 έχει ως σκοπό να διευκολύνει την άσκηση του θεμελιώδους ατομικού δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, το οποίο παρέχεται απευθείας στους πολίτες της Ένωσης βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, και να ενισχύσει το δικαίωμα αυτό. Η αιτιολογική σκέψη 5 της οδηγίας αυτής υπογραμμίζει ότι το εν λόγω δικαίωμα, προκειμένου να ασκείται υπό αντικειμενικές συνθήκες αξιοπρέπειας, πρέπει να παρέχεται και στα μέλη της οικογένειας των πολιτών αυτών, ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς τους (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, McCarthy κ.λπ., C-202/13, EU:C:2014:2450, σκέψεις 31 και 33 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 32 Η εν λόγω οδηγία δεν παρέχει, εντούτοις, κανένα αυτοτελές δικαίωμα στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης τα οποία είναι υπήκοοι τρίτης χώρας. Συνεπώς, τα δικαιώματα που τυχόν παρέχει η συγκεκριμένη οδηγία στους υπηκόους αυτούς απορρέουν από τα δικαιώματα που έχει ο πολίτης της Ένωσης από την άσκηση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας (βλ., συναφώς, απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, McCarthy κ.λπ., C-202/13, EU:C:2014:2450, σκέψη 34 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 33 Όπως έχει επανειλημμένως αποφανθεί το Δικαστήριο, από τη γραμματική, συστηματική και τελολογική ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 2004/38 προκύπτει ότι η οδηγία αυτή διέπει αποκλειστικώς και μόνον τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής πολίτη της Ένωσης σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της ιθαγένειάς του και δεν μπορεί να στηριχθεί σ' αυτήν δευτερογενές δικαίωμα διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών που είναι μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης

εντός του κράτους μέλους του οποίου την ιθαγένεια έχει ο πολίτης αυτός (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψη 37, και της 10ης Μαΐου 2017, Chavez-Vilchez κ.λπ., C-133/15, EU:C:2017:354, σκέψη 53).

- 34 Πράγματι, πρώτον, από το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της και είναι φορείς των παρεχόμενων βάσει αυτής δικαιωμάτων οι πολίτες της Ένωσης που μεταβαίνουν ή διαμένουν «σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοοι», καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους όπως ορίζονται στο άρθρο 2, σημείο 2, της εν λόγω οδηγίας, που τους συνοδεύουν ή μεταβαίνουν στο κράτος αυτό για να εγκατασταθούν μαζί τους (απόφαση της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψη 38).
- 35 Δεύτερον, οι άλλες διατάξεις της οδηγίας 2004/38, ιδίως δε το άρθρο 6, το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, και το άρθρο 16, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής, κάνουν λόγο για το δικαίωμα διαμονής πολίτη της Ένωσης και για το δευτερογενές δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειάς του είτε σε «άλλο κράτος μέλος» είτε στο «κράτος μέλος υποδοχής» (απόφαση της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 36 Τρίτον, μολονότι, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως, η οδηγία αυτή σκοπό έχει να διευκολύνει και να ενισχύσει την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής των πολιτών της Ένωσης στο έδαφος των κρατών μελών, εντούτοις το αντικείμενό της αφορά, όπως προκύπτει από το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, τις προϋποθέσεις ασκήσεως του δικαιώματος αυτού (αποφάσεις της 5ης Μαΐου 2011, McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, σκέψη 33, και της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψη 41).
- 37 Γι' αυτό και το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι, καθόσον, βάσει αρχής του διεθνούς δικαίου, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να αρνηθεί στους υπηκόους του το δικαίωμα εισόδου και διαμονής τους στο έδαφός του, το δε δικαίωμα διαμονής τους δεν μπορεί, συνεπώς, να εξαρτηθεί από προϋποθέσεις, η εν λόγω οδηγία δεν έχει ως σκοπό να ρυθμίσει τη διαμονή πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια. Επομένως, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 32 της παρούσας αποφάσεως, η ως άνω οδηγία δεν σκοπεύει ούτε και στην παροχή δευτερογενούς δικαιώματος διαμονής εντός του συγκεκριμένου κράτους μέλους στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης τα οποία είναι υπήκοοι τρίτου κράτους (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 5ης Μαΐου 2011, McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, σκέψεις 29, 34 και 42, καθώς και της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψεις 42 και 43).
- 38 Εν προκειμένω δεν αμφισβητείται ότι η P. N. García Ormazabal, η οποία είναι Ισπανίδα υπήκοος, άσκησε το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας, μεταβαίνοντας και διαμένοντας σε άλλο κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου ήταν υπήκοος, όταν εγκατέλειψε την Ισπανία για να εγκατασταθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο το έτος 1996. Δεν αμφισβητείται, επίσης, ότι είχε την ιδιότητα του «δικαιούχου» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 και ότι διέμενε στο Ηνωμένο Βασίλειο δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, ή, όπως άλλωστε φαίνεται να αναγνωρίζει η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, δυνάμει του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, τουλάχιστον έως ότου απέκτησε τη βρετανική ιθαγένεια διά πολιτογραφήσεως.
- 39 Εντούτοις, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 48 και 63 των προτάσεών του, η κτήση της ιθαγένειας αυτής προκάλεσε μεταβολή της νομικής καταστάσεως της P. N. García Ormazabal, τόσο από πλευράς εθνικού δικαίου όσο και από πλευράς της εν λόγω οδηγίας.
- 40 Συγκεκριμένα, η P. N. García Ormazabal διαμένει έκτοτε σε ένα από τα κράτη μέλη των οποίων έχει την ιθαγένεια και συνεπώς, βάσει της αρχής του διεθνούς δικαίου που μνημονεύεται στη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως, έχει δικαίωμα διαμονής στο εν λόγω κράτος μέλος, το οποίο δεν μπορεί να εξαρτηθεί από οποιαδήποτε προϋπόθεση.

- 41 Επομένως, από τη στιγμή που η P. N. García Ormazabal απέκτησε τη βρετανική ιθαγένεια, αφενός, δεν εμπίπτει πλέον στον ορισμό της έννοιας του «δικαιούχου» κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, που παρατίθεται στη σκέψη 34 της παρούσας αποφάσεως. Αφετέρου, λαμβανομένων υπόψη όσων εκτίθενται στις σκέψεις 36 και 37 της αποφάσεως αυτής, η εν λόγω οδηγία δεν είναι πλέον δυνατό να διέπει τη διαμονή της στο Ηνωμένο Βασίλειο, διότι η εν λόγω διαμονή δεν μπορεί ως εκ της φύσεώς της να εξαρτηθεί από οποιαδήποτε προϋπόθεση.
- 42 Υπό τις συνθήκες αυτές πρέπει να γίνει δεκτό ότι η οδηγία 2004/38 δεν μπορεί πλέον να εφαρμοστεί στην περίπτωση της P. N. García Ormazabal, από τη στιγμή που αυτή πολιτογραφήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 43 Το συμπέρασμα αυτό δεν κλονίζεται από το γεγονός ότι η P. N. García Ormazabal έκανε χρήση του δικαιώματός της ελεύθερης κυκλοφορίας, μεταβαίνοντας και διαμένοντας στο Ηνωμένο Βασίλειο και διατηρώντας παράλληλα την ισπανική ιθαγένειά της επιπλέον της βρετανικής ιθαγένειας. Πράγματι, παρά τις ως άνω δύο περιστάσεις, είναι γεγονός ότι η P. N. García Ormazabal, αφότου απέκτησε την ιθαγένεια αυτή, δεν διαμένει πλέον σε «κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκο[ος]», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, και δεν εμπίπτει, συνεπώς, πλέον στην έννοια του «δικαιούχου», κατά τη διάταξη αυτή της εν λόγω οδηγίας.
- 44 Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας που παρατίθεται στις σκέψεις 32 και 37 της παρούσας αποφάσεως, ο σύζυγός της T. Lounes, υπήκοος τρίτου κράτους, ωσαύτως δεν εμπίπτει πλέον στην έννοια αυτή και δεν μπορεί, συνεπώς, να έχει δευτερογενές δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο βάσει της οδηγίας αυτής.

Επί της ερμηνείας του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ

- 45 Καθόσον δεν είναι δυνατό να στηριχθεί στην οδηγία 2004/38 δευτερογενές δικαίωμα διαμονής υπηκόου τρίτου κράτους σε περίπτωση όπως αυτή του T. Lounes, πρέπει να εξεταστεί εάν το δικαίωμα αυτό μπορεί, εντούτοις, να συναχθεί από τις διατάξεις της Συνθήκης ΛΕΕ που αφορούν την ιθαγένεια της Ένωσης και, ιδίως, από το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, το οποίο παρέχει σε κάθε πολίτη της Ένωσης το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής εντός των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη ιδίως των περιορισμών και προϋποθέσεων που προβλέπουν οι Συνθήκες.
- 46 Ειδικότερα πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει αποφανθεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, ότι σε υπηκόους τρίτης χώρας, μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, οι οποίοι δεν θα μπορούσαν να έχουν, βάσει των διατάξεων της οδηγίας 2004/38, δευτερογενές δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος του οποίου την ιθαγένεια έχει ο συγκεκριμένος πολίτης, θα ήταν εντούτοις δυνατό να αναγνωριστεί το εν λόγω δικαίωμα βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 12ης Μαρτίου 2014, O. και B., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψεις 44 έως 50, και της 10ης Μαΐου 2017, Chavez-Vilchez κ.λπ., C-133/15, EU:C:2017:354, σκέψη 54).
- 47 Εντούτοις η ως άνω διάταξη της ΣΛΕΕ, όπως και η οδηγία 2004/38, δεν παρέχει κανένα αυτοτελές δικαίωμα διαμονής στον υπήκοο αυτό, αλλά μόνον ένα δευτερογενές δικαίωμα που απορρέει από τα δικαιώματα του πολίτη της Ένωσης με τον οποίο συνδέεται (αποφάσεις της 8ης Νοεμβρίου 2012, Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, σκέψεις 66 και 67, καθώς και της 12ης Μαρτίου 2014, O. και B., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψη 36).
- 48 Επομένως, το δευτερογενές δικαίωμα διαμονής υπηκόου τρίτου κράτους, ο οποίος είναι μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, υφίσταται καταρχήν μόνον εφόσον τούτο είναι αναγκαίο για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής ασκήσεως, εκ μέρους του πολίτη της Ένωσης, του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας. Ο σκοπός και η δικαιολογητική βάση αυτού του δευτερογενούς δικαιώματος ερείδονται, συνεπώς, στη διαπίστωση ότι η μη αναγνώρισή τους θα μπορούσε να διακυβεύσει, μεταξύ άλλων, την ελεύθερη κυκλοφορία καθώς και την άσκηση και την πρακτική αποτελεσματικότητα των

δικαιωμάτων τα οποία ο πολίτης αυτός αντλεί από το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 8ης Νοεμβρίου 2012, Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, σκέψη 68, της 12ης Μαρτίου 2014, O. και B., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψη 45, καθώς και της 13ης Σεπτεμβρίου 2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, σκέψεις 36 και 73).

- 49 Εν προκειμένω πρέπει να επισημανθεί ότι, αντιθέτως προς όσα κατ' ουσίαν υποστηρίζει η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η περίπτωση υπηκόου κράτους μέλους, όπως η P. N. García Ormazabal, η οποία άσκησε το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας μεταβαίνοντας και διαμένοντας νομίμως εντός άλλου κράτους μέλους, δεν μπορεί να εξομοιωθεί με αμιγώς εσωτερική κατάσταση απλώς λόγω μόνον του ότι η υπήκοος αυτή, κατά τη διάρκεια της εν λόγω διαμονής, απέκτησε την ιθαγένεια του κράτους μέλους υποδοχής επιπλέον της αρχικής της ιθαγένειας.
- 50 Πράγματι, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει την ύπαρξη συνδέσμου με το δίκαιο της Ένωσης στην περίπτωση προσώπων που είναι υπήκοοι ενός κράτους μέλους και διαμένουν νομίμως εντός άλλου κράτους μέλους του οποίου έχουν επίσης την ιθαγένεια (βλ., συναφώς, απόφαση της 8ης Ιουνίου 2017, Freitag, C-541/15, EU:C:2017:432, σκέψη 34).
- 51 Ειδικότερα, η P. N. García Ormazabal, η οποία είναι υπήκοος δύο κρατών μελών και η οποία άσκησε, ως πολίτης της Ένωσης, το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος μέλος καταγωγής της, μπορεί να επικαλεστεί τα δικαιώματα που συνδέονται με την ιδιότητα αυτή, όπως τα προβλεπόμενα στο άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, και έναντι ενός εκ των ως άνω δύο κρατών μελών.
- 52 Στα δικαιώματα που η διάταξη αυτή αναγνωρίζει στους υπηκόους των κρατών μελών περιλαμβάνεται και το δικαίωμα να έχουν μια ομαλή οικογενειακή ζωή στο κράτος μέλος υποδοχής, έχοντας στο πλευρό τους τα μέλη της οικογένειάς τους (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 25ης Ιουλίου 2008, Metock κ.λπ., C-127/08, EU:C:2008:449, σκέψη 62).
- 53 Το γεγονός ότι ένας υπήκοος κράτους μέλους που μετέβη και διαμένει σε άλλο κράτος μέλος αποκτά στη συνέχεια την ιθαγένεια αυτού του άλλου κράτους μέλους, επιπλέον της αρχικής του ιθαγένειας, δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια την αποστέρηση του δικαιώματος αυτού, διότι τούτο θα κατέλυε την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.
- 54 Πράγματι, πρώτον, κάτι τέτοιο θα συνεπαγόταν ότι ο ως άνω υπήκοος τυγχάνει της ίδιας μεταχειρίσεως με πολίτη του κράτους μέλους υποδοχής ο οποίος ουδέποτε το εγκατέλειψε, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι ο εν λόγω υπήκοος άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας διά της εγκαταστάσεώς του στο εν λόγω κράτος μέλος και διατήρησε την αρχική του ιθαγένεια.
- 55 Ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να περιορίζει τα αποτελέσματα που συνεπάγεται η κατοχή της ιθαγένειας άλλου κράτους μέλους, όπως μεταξύ άλλων τα δικαιώματα που συνδέονται με αυτήν δυνάμει του δικαίου της Ένωσης και απορρέουν από την εκ μέρους του πολίτη άσκηση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας.
- 56 Δεύτερον πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τα δικαιώματα που παρέχει το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ στους πολίτες της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των δευτερογενών δικαιωμάτων των μελών της οικογένειάς τους, αποσκοπούν, ιδίως, στο να ενθαρρύνουν την προοδευτική ενσωμάτωση του συγκεκριμένου πολίτη της Ένωσης στην κοινωνία του κράτους μέλους υποδοχής.
- 57 Ένας πολίτης της Ένωσης ο οποίος, όπως η P. N. García Ormazabal, αφού μετέβη, ασκώντας το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας, και διέμεινε για κάποια χρόνια στο κράτος μέλος υποδοχής δυνάμει και τηρουμένου του άρθρου 7, παράγραφος 1, ή του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, αποκτά την ιθαγένεια αυτού του κράτους μέλους, θέλει να ενσωματωθεί μονίμως στην κοινωνία του εν λόγω κράτους.

- 58 Όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 86 των προτάσεών του, αν γινόταν δεκτό ότι ο πολίτης αυτός, ο οποίος διαθέτει τα δικαιώματα που του παρέχει το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ λόγω ασκήσεως του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, πρέπει να στερηθεί τα δικαιώματα αυτά και ιδίως το δικαίωμά του να έχει οικογενειακή ζωή στο κράτος μέλος υποδοχής, επειδή θέλησε, διά της πολιτογραφήσεώς του στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, να ενσωματωθεί ακόμη περισσότερο στην κοινωνία του κράτους αυτού, τούτο θα αντέβαινε στη λογική της προοδευτικής ενσωματώσεως που ενθαρρύνει η διάταξη αυτή.
- 59 Τούτο θα είχε επιπλέον ως συνέπεια ότι, ένας πολίτης της Ένωσης που άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και απέκτησε την ιθαγένεια του κράτους μέλους υποδοχής επιπλέον της αρχικής του ιθαγένειας θα είχε, όσον αφορά την οικογενειακή ζωή του, λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση από έναν πολίτη της Ένωσης ο οποίος άσκησε επίσης το δικαίωμα αυτό, αλλά έχει μόνον την αρχική του ιθαγένεια. Συνεπώς, τα παρεχόμενα στον πολίτη της Ένωσης δικαιώματα εντός του κράτους μέλους υποδοχής, όπως μεταξύ άλλων το δικαίωμά του να έχει οικογενειακή ζωή με υπήκοο τρίτου κράτους, θα περιορίζονταν αναλόγως του βαθμού ενσωματώσεώς του στην κοινωνία αυτού του κράτους μέλους και του αριθμού των ιθαγενειών που έχει.
- 60 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι, για να έχουν πρακτική αποτελεσματικότητα τα δικαιώματα που παρέχει στους πολίτες της Ένωσης το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, επιβάλλεται ένας πολίτης ευρισκόμενος στην κατάσταση της P. N. García Ormazabal να διατηρεί στο κράτος μέλος υποδοχής τα δικαιώματα που αντλεί από την εν λόγω διάταξη, μετά την κτήση της ιθαγένειας αυτού του κράτους μέλους επιπλέον της αρχικής του ιθαγένειας, και, ειδικότερα, να έχει τη δυνατότητα οικογενειακής ζωής με τον σύζυγό του υπήκοο τρίτου κράτους, διά της παροχής στον εν λόγω υπήκοο του δευτερογενούς δικαιώματος διαμονής.
- 61 Όσον αφορά τις προϋποθέσεις παροχής του εν λόγω δευτερογενούς δικαιώματος διαμονής, οι προϋποθέσεις αυτές δεν πρέπει να είναι αυστηρότερες από τις προβλεπόμενες στην οδηγία 2004/38 για την παροχή του εν λόγω δικαιώματος σε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος είναι μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας, εγκαθιστάμενος σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια. Πράγματι, μολονότι η οδηγία αυτή δεν καλύπτει περίπτωση ανάλογη της εκτιθέμενης στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, πρέπει εντούτοις να εφαρμοστεί εν προκειμένω κατ' αναλογίαν (βλ., κατ' αναλογίαν, αποφάσεις της 12ης Μαρτίου 2014, O. και B., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψεις 50 και 61, καθώς και της 10ης Μαΐου 2017, Chavez-Vilchez κ.λπ., C-133/15, EU:C:2017:354, σκέψεις 54 και 55).
- 62 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 2004/38 έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση κατά την οποία ένας πολίτης της Ένωσης έκανε χρήση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, μεταβαίνοντας και διαμένοντας σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια, δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, ή του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, στη συνέχεια δε απέκτησε την ιθαγένεια αυτού του κράτους μέλους, διατηρώντας παράλληλα και την αρχική του ιθαγένεια, και μετά από κάποια χρόνια συνήψε γάμο με υπήκοο τρίτου κράτους με τον οποίο εξακολουθεί να διαμένει στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους, ο υπήκοος αυτός δεν έχει δευτερογενές δικαίωμα διαμονής στο οικείο κράτος μέλος βάσει των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας. Μπορεί, εντούτοις, να έχει το εν λόγω δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, υπό προϋποθέσεις οι οποίες δεν πρέπει να είναι αυστηρότερες από τις προβλεπόμενες στην οδηγία 2004/38 για την παροχή του δικαιώματος αυτού σε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος είναι μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας, εγκαθιστάμενος σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 63 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Η οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ, έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση κατά την οποία πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκανε χρήση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, μεταβαίνοντας και διαμένοντας σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια, δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, ή του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, στη συνέχεια δε απέκτησε την ιθαγένεια αυτού του κράτους μέλους, διατηρώντας παράλληλα και την αρχική του ιθαγένεια, και μετά από κάποια χρόνια συνήψε γάμο με υπήκοο τρίτου κράτους με τον οποίο εξακολουθεί να διαμένει στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους, ο υπήκοος αυτός δεν έχει δευτερογενές δικαίωμα διαμονής στο οικείο κράτος μέλος βάσει των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας. Μπορεί, εντούτοις, να έχει το εν λόγω δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, υπό προϋποθέσεις οι οποίες δεν πρέπει να είναι αυστηρότερες από τις προβλεπόμενες στην οδηγία 2004/38 για την παροχή του δικαιώματος αυτού σε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος είναι μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας, εγκαθιστάμενος σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια.

(υπογραφές)